

RECENZJE

L. MLČOCH, V. CÍLEK & J. PETRÁNEK – České a moravské acháty a jiné křemité hmoty. Granit 2010, 200 str.

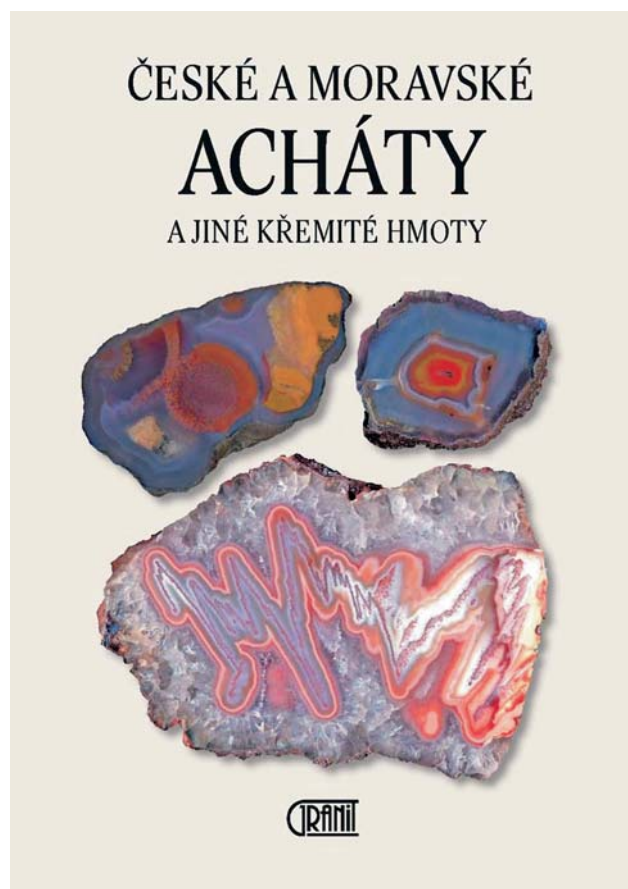
Na giełdach minerałów pojawiła się nowa książka o agatach. Jest to publikacja wydawnictwa *Granit* z Pragi z 2010 r., w cenie ok. 80 zł, a współautorami tej pracy jest kilkunastu zbieraczy i kolekcjonerów czeskich i morawskich agatów i innych skał krzemionkowych. Poza klasycznymi agatami – wypełniaczami pustek w skałach wulkanicznych – zaprezentowano jaspisy, chalcedony, karneole, skrzemieniałe drewno, stromatolity, krzemienie żelaziste, porcelanity itp.

Możemy pozazdrościć Czechom tej dwustronicowej publikacji, którą nazwałbym krajowym inwentarzem bogactwa agatowego, w postaci 172 arkuszy zdjęciowych i ponad 950 okazów kolekcjonerskich z 56 najważniejszych stanowisk w Czechach i na Morawach. Interesująca była szacunkowa statystyka, ile okazów w zbiorach pochodzi z danej lokalizacji. Ciekawe, czy w Polsce doszukalibyśmy się aż 56 lokalizacji okazów agatów i skał agatopodobnych. Na pierwszy rzut oka mamy ich kilka, najwyżej kilkanaście. Ale jeśli byśmy rozpisali to, co potocznie nazywamy Nowym Kościołem, na kilkanaście miejsc występowania, to może otrzymalibyśmy 30–40 szczegółowych lokalizacji.

Różnorodne jaspisoidy i inne estetyczne krzemionkowe skały stosowane są w Czechach w architekturze sakralnej od ponad 600 lat. Takim klasycznym kamieniem stosowanym w historycznych budowlach jest jaspis mięsny z Ciboušova w Górach Kruszcowych, którego ciekawe okazy ozdabiają gotyckie kaplice św. Krzyża i św. Katarzyny na Zamku Karlsztejn i kaplicy św. Wacława w katedrze św. Wita na Zamku Praskim. Ta lokalizacja to jedno z najsłynniejszych historycznych miejsc eksploatacji kamieni ozdobnych w Czechach, sięgającej początków XIV wieku. Okazy z Ciboušova charakteryzują się brekcyjową teksturą i kontrastowym sąsiedztwem czerwonego jaspisu mięsnego i intensywnie fioletowych ametystów. Miejsce to od 1983 r. podlega ustawowej ochronie, ale mimo to nadal jest dewastowane przez przygodnych poszukiwaczy kamieni.

Do wyjątkowych okazów agatopodobnych należą tzw. agaty z Horní Halže w Górach Kruszcowych, które dominują w części graficznej tej publikacji. Nie są to ani agaty migdałowcowe, ani litofizowe. Są to agaty pseudomorfozowe, a raczej fragmenty skał obudowanych kwarcem. W środku mają pseudomorfozy po barytach ze wstęgowanymi strukturami monocentrycznymi. Przeważają kolory niebieskawe i czerwone w agregatach przypominających niebieskie błyskawice w otoczce czerwonego ognia. Dlatego też nazywa się je agatami koralowymi czy błyskawicowymi. W tej kultowej lokalizacji występują też agaty komórkowe, zwane poliedrowymi.

Do polskich agatów z Płóczek Górnych podobne są agaty migdałowcowe z okolic Novej Páki, z takich lokalizacji, jak: Studenec i Rovné. Interesujące wydaje się po-

równanie bogactwa struktur morfologicznych agatów z tych lokalizacji czeskich z agatami płóczkowskimi. To, co wyróżnia kolekcje czeskie, to zbiory jaspisoidów (Kozakov) i porcelanitów (Komňa, Podkrušnohoří) czy krzemieni żelazistych.

Niestety książka nie zawiera zdjęć najwyższej jakości, do jakich przyzwyczailiśmy się po książce pt. *Agaty z Płóczek Górnych* pod redakcją Tomasza Praszkiara. Słaba jakość techniczna nie pozwala przeanalizować struktur morfologicznych ani porównać ich np. z podobnymi okazami z Polski. Każda tablica zawiera od kilka do kilkunastu okazów z danego złoża. Niestety nie posiada indeksów nazw, spisów struktur ani nazw lokalnych używanych przez zbieraczy. Nie wiemy też, do kogo należą te okazy i kiedy zostały znalezione. Sporym mankamentem jest również brak map geologicznych i topograficznych przybliżających miejsca występowania okazów. Być może powodem takiego rozwiązania była chęć ochrony stanowisk przed masową eksploatacją dokonywaną przez przypadkowe osoby.

Książka o czeskich i morawskich agatach wzbogaca wiedzę o europejskim dziedzictwie geologicznym. Powinna stać się impulsem do powstania kolejnych publikacji na temat polskich wystąpień agatów.

Jan Rzymelka